

наявності. Ось чому на практиці судді нерідко в ухвалі, якою залучають до справи спеціалістів, вимагають надання ними підтвердження про наявність у них спеціальних знань [5, с. 200]. Виходячи з цього, на нашу думку, розумно було б передбачити у законодавчому порядку надання певного роду документів, що підтверджують наявність спеціальних знань та навичок. По-перше, це забезпечить більш високу обґрунтованість висновку спеціаліста, а по-друге – не буде провокувати осіб, які беруть участь у справі, до подання заяв на відвід спеціаліста з огляду на те, що з'ясування обставин справи виходить за межі його спеціальних знань.

Отже, результатом дослідження цього питання є такі висновки. Інститути участі спеціаліста і експерта в цивільному судочинстві, незважаючи на деяку схожість, є різними процесуальними інститутами. Функції і мета їх участі в процесі не є однаковими. Водночас і спеціаліст, і експерт оперують спеціальними знаннями, але в різних спеціальних та процесуальних межах.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 із змінами, внесеними згідно із законами України: станом на 19. 10. 2016 – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. – Назва з екрана.
2. Харитонов Є. О. Цивільний процес України // Київ, 2012. – 472 с.
3. Кілічава Т. М. Цивільне процесуальне право // Київ, 2007. – 352 с.
4. Глушкова Д. Г. Участь спеціаліста в цивільному судочинстві // Харків, 2009. – 21 с.
5. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України // Київ, 2005. – 624 с.

Круковес В.В.

аспірант,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПРОЖИВАННЯ ОДНІЄЮ СІМ'ЄЮ ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ БЕЗ ШЛЮБУ: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ НАЗВИ

«Проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу» – назва одного з факту, що має юридичне значення, який розглядається в порядку окремого провадження, і який назва якого на сьогодні нехтується на практиці через свою довгу назву. Проте, така назва не завжди була такою. За радянських часів в судовій практиці та багатьох наукових джерелах того періоду використовувалася назва «факт перебування у фактичних шлюбних відносинах». Проте, навіть з набранням чинності нового Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК), досі продовжується застосовуватися стара радянська назва. Враховуючи це, актуальними постають наступні питання: чому назва була кардинальним чином змінена в чинному ЦПК та яким чином це вплинуло на розгляд справ щодо встановлення таких фактів сьогодні.

Назва факту, передбаченого п. 5 ч. 1 ст. 256 ЦПК не зовсім схвалюється науковцями та практикуючими юристами через своє довге визначення. Тому, найчастіше за все юристи та громадяни надають перевагу застосуванню на

їхню думку простіших назв, зокрема: встановлення «фактичних шлюбних відносин», «перебування у фактичному шлюбі», «проживання однією сім'єю у фактичному шлюбі» тощо, свідомо уникаючи приписів законодавства. Це було б прийнятним, якби в законодавстві не була чітко передбачена назва, а це означає, що неправильне зазначення цього факту може суттєво вплинути на розгляд справ даної категорії.

Справи про «встановлення факту перебування у фактичних шлюбних відносинах» беруть свій початок з радянських часів, де вперше з'явилося поняття «фактичні шлюбні відносини», а саме з прийняттям Кодексу законів про сім'ю, опіку, шлюб і акти громадянського стану УРСР 1926 р. (далі – Кодекс 1926 р.). Саме в ст. 105-1 вперше для позначення осіб, які проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу було застосовано даний термін. Кодекс 1926 р. характеризував таке співжиття чоловіка та жінки як «особи, які «фактично перебували у шлюбних відносинах» на день 8 липня 1944 року і які могли оформити ці відносини шляхом реєстрації шлюбу в органах актів цивільного стану із вказівкою строку «фактичного спільного життя» [1].

Необхідно зазначити, що свідоме застосування такої назви здійснено не було, воно пішло від слова «фактично», тобто «майже» як шлюбні відносини. Ця назва так і почалася застосовуватися багатьма науковцями ще задовго до обговорення Кодексу 1926 р. [2, с. 433; 3, с. 488; 4, с. 454]. Пізніше цю назву застосували і в Постанові Президіуму Верховного Совета СРСР від 10 листопада 1944 р. «Про порядок визнання фактичних шлюбних відносин в разі смерті або зникнення безвісти на фронті одного з подружжя» [5].

В 1963 р. було прийнято новий ЦПК, де в ст. 273 так само було застосовано назву «перебування у фактичних шлюбних відносинах» [6]. Протягом тривалої дії цього Кодексу, згодом в 1995 р. була прийнята Постанова Пленуму ВСУ № 5 «Про судову практику у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення» [7], де цілком логічно застосовувалася назва, передбачена ЦПК 1963 р.

Необхідно зазначити, що в пізніше, в 2007 р. була прийнята Постанова Пленуму ВСУ № 11 «Про практику застосування судами законодавства під час розгляду справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя», де так само застосовується така назва, незважаючи на прийняття нового ЦПК 2004 р, де була закріплена вже нова назва даного факту. Вважаємо, це є неправильним, так як постанова повинна містити відсилки на діюче законодавство, а ним такого терміну як «фактичні шлюбні відносини» не передбачено [8].

Вважаємо, що в чинному ЦПК 2004 року в п. 5 ст. 256 законодавець намагався відійти від радянської термінології. До того ж за радянських часів проживання жінки та чоловіка не вважалось як проживання сім'єю, на відміну від сьогодення, про що свідчить ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України. На сьогодні з розвитком суспільних відносин та свободи вибору такі особи мають право обирати ту форму співжиття, яку вважають найліпшою, свідомо усвідомлюючи правові наслідки такого.

Проте, назва «фактичні шлюбні відносини» все ж таки має вплив на судову практику, так як громадянам зручніше така назва, і навіть суди досі керуються постановою ВСУ № 5, не говорячи вже про застосування цієї термінології [9]. Це пояснюється також і занадто активним поширенням такої

назви в юридичній практиці, ЗМІ та ін. Можна побачити безліч справ, де громадяни та суди застосовують таку назву, нехтуючи чітко визначеною законодавчою термінологією. Проте, інколи реакція на неправильне зазначення даного факту має наслідком відмови у відкритті провадження у справі. Вважаємо, що реакція на це не повинна бути такою категоричною, адже громадяни можуть не до кінця знати приписів законодавства або плутати певні факти між собою, і через реакція суду повинна бути у вигляді залишення заяви без руху із наданням строку для усунення недоліків за аналогією статті 121 ЦПК.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законов о семье, опеке, браке и актах гражданского состояния Украинской ССР [Електронний ресурс] // Министерство юстиции украинской ССР – Режим доступу до ресурсу: <http://deminov.dp.ua/wp-content/uploads/2012/02/1.jpg>.
2. Н.В.Рабинович. История советского гражданского права / Н.В. Рабинович. – Москва, 1949. – 433 с.
3. Матвеев Г.К. Семейное право / Г.К.Матвеев. – Київ: «Україна», 2008. – 488 с.
4. Рейхель М. Законодавчі підсумки 2-ої сесії ВУЦВК XI скликання / М. Рейхель // Вестник советской юстиции. – 1925. – № 21. – 815 с.
5. Постановление Президиума Верховного Совета СССР от 10 ноября 1944 г. «О порядке признания фактических брачных отношений в случае смерти или пропажи без вести на фронте одного из супругов» [Електронний ресурс] // Библиотека нормативно правовых актов Союза Советских Социалистических Республик – Режим доступу до ресурсу: http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_4521.htm
6. Цивільний процесуальний кодекс 1963 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1501-06>.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 «Про судову практику у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-95>
8. Пленуму ВСУ № 11 «Про практику застосування судами законодавства під час розгляду справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07>
9. Ухвала Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області від 5.09.2012 № 815/12651/2012 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень – Режим доступу до ресурсу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26616435>

Лісовська Ю.В.

студентка,

Академія адвокатури України

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

До загальних суб'єктивних прав споживачів можна відносити: право на захист своїх прав державою; право на належну якість продукції та обслуговування; право на безпеку продукції; право на доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також